

Kitap İncelemesi

Saniye Dedeoğlu, Çisnel Ekiz Gökmen (2011). **Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar**. Efil Yayınevi, 212 sayfa, 1. Basım, Kasım 2011, ISBN: 978-605-4579-02-0

Seda Mete¹

Bu kitabın amacı, yabancı göçmen kadınların Türkiye’de yaşamış olduğu sosyal dışlanmanın nedenini incelemektir. Yoğun göç akımından dolayı artan işsizlik ve yoksullukla beraber grupların dışlanması ve kırgınlıkların analizi ele alınmıştır. Bu çalışmada sosyal dışlanma sadece dışlananların değil aynı zamanda dışlayanların da hikâyesini anlatmaktadır.

Bu çerçevede iki farklı göçmen grubun incelenmesiyle yabancı yabancı göçmen kadınların yaşadıkları sosyal dışlanma tartışılmıştır. Bu iki farklı grup İstanbul’da hazır giyim atölyelerinde çalışan Azerbaycanlı kadınlar ile Marmaris bölgesinde turizm sektöründe çalışan ve evlilik yoluyla Türkiye’ye yerleşen göçmen kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmada söz konusu kadınların iş gücü piyasasından kurumsal mekanizmalardan ve sosyal çevrelerden nasıl dışlandıkları incelenmiş ve her iki grup için sosyal dışlanmanın dinamiğinin farklı faktörlere bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. Azerbaycanlı kadınlar için dokümansız göçmen olmak dışlanmanın ana nedeni olurken evlilik yoluyla gelen göçmen kadınlar için iş gücü piyasasında göçle yaşanan niteliksizleşme ve vatandaşlık hakkının elde edilmesi sırasında uygulanan kurumsal pratikler dışlanmanın temel nedeni olmaktadır.

Çalışmada, İstanbul tekstil sektöründeki işlerde yasa dışı çalışan Azeri göçmen kadınlar ile eski Sovyet Birliği ülkelerinden evlilik yoluyla gelerek yasal statü kazanan ve Marmaris turizm sektöründe yasal olarak çalışan göçmen kadınların hedef kitle olarak seçilmesinin nedeni yabancıların yaşamış olduğu sosyal dışlanmanın dışlanan grubun göçmenlik statüsüne ve çalıştıkları sektöre göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine olanak sağlayacak olmasıdır. Yine çalışmada Müslüman olan Azerbaycanlı kadınlar ile Eski Sovyet Birliği ülkelerinden gelen ve Müslüman olmayan iki farklı göçmen kitlesine odaklanmak göçmen kadınların yaşamış oldukları sosyal dışlanmanın genellikle Müslüman olmayanla özdeşleşen yabancılık algısından da etkilenip etkilemediğini ortaya koymak adına önemlidir.

Çalışmada göçmen kadınların göç öncesinde ve sonrasında yaşamış oldukları deneyimleri yansıtmayı hedef aldıkları için niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Niteliksel yöntemin uygulanması sırasında derinlemesine görüşmeler açık uçlu sorular ve sohbet şeklinde geçen görüşmeler, hayat hikâyeleri çalışmayı derinlemesine incelemek adına detaylı bir şekilde uygulanmıştır.

¹ Seda Mete, Gaziantep Üniversitesi, Disiplinler arası Göç Çalışmaları, Master, Türkiye. E-mail: seda_ww_xx@hotmail.com

Kitap beş bölümden oluşmaktadır: Türkiye’de toplumsal hayatın giderek önemli bir parçası haline gelen göçmenler, Türkiye’ye genellikle düzensiz göçmen olarak gelmekte ve geniş biçimsel olmayan sektörde kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Hastabakıcılık, temizlik işçiliği yaparak ailelerine destek olmak isteyen yabancı uyruklu kadınlar, Türkiye’de genellikle kötü kadın muamelesi görmektedir. Özellikle göçmenlerin sosyal dışlanması, göç alan ülkelerde yerleşik hale gelen göçmen gruplar için insan hakları ve uluslararası bildirgeler etrafında incelenir hale gelmiştir.

1990’lı yıllar Türkiye’nin küresel göç haritasındaki yerinde niteliksel değişimler ve dönüşümlerin yaşanmaya başladığı yıllardır. Bu değişimlerin temeli, Türkiye’nin emek ihraç eden konumundan emek ithal eden bir ülke konumuna gelmesidir. Bu dönemde Türkiye işgücü piyasasına aralarında kadınların da olduğu ciddi oranda göçmen işçi katılmaya başlamıştır. Bu rakam bazı hesaplamalara göre bir milyona kadar çıkabilmektedir. Türkiye’de özellikle 1990’lı yıllardan sonra çeşitli sektörlerde çalışan yabancı işçiye daha sık rastlanır hale gelmiştir. Türkiye’nin esnek vize sistemiyle geniş bir biçimsel olmayan sektörü bünyesinde barındırması göçmen kadınlar için ülkeyi cazip hale getirmektedir.

Uluslararası kuruluşların birçoğu ülkelerin göç rejimlerinin liberalleşmesi için girişimlerde bulunmaktadır. Bu girişimleri destekleyen araştırma ve lobi çalışmaları yürütülmektedir. Göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşme bazı ülkeler tarafından imzalanmış ve ILO’nun bütün temel sözleşmelerinin göçmen çalışanların statüsüne bakılmaksızın göçmenleri korumasına ilişkin vurgular sıklaşmıştır. Göçmenlere temel hakların sağlanması konusunda ülkemizde alınması gereken uzun bir yol vardır.

İstanbul’da yaşayan Azeri göçmenler, Türkiye toplumunda yaşamlarını kadınların ve çocukların hazır giyim atölyelerinde çalışmalarıyla devam ettirmekte ve bu emek arzı sayesinde Türkiye’nin en önemli sektörlerinden birinin küresel bir ihracat şampiyonu olmasına katkıda bulunmaktadır. Fakat bu devamlılık Azeri göçmen kadın ve çocukların sosyal olarak dışlanmalarıyla sağlanmaktadır. Azeri olmak hazır giyim atölyeleri için yarı fiyatına çalışmak bazen ücretlerin ödenmemesi ve bazen de fiziksel sözlü şiddete maruz kalmak anlamına gelmektedir. Göçmenlerin sosyal çevrelerinden dışlanması ise onların daha çok Azeri olarak algılanması üzerinden kurgulanmaktadır. Göçmenlik statülerinde sağlanacak bir iyileşmenin Azeri göçmenlerin toplumsal algılarını da köklü olarak değiştireceği, bu kişileri İstanbul toplumunun en kıyasında duran grubu olmaktan çıkarıp toplumsal mozaığın bir parçası haline getireceği açıktır.

Kitabın en uzun bölümünü oluşturan beşinci bölümde ,Türkiye’ye bireysel tercihleri sonucunda eski Sovyetler Birliği ülkelerinden tek başlarına gelen göçmen kadınların yaşadıkları göç deneyimleri ve sosyal dışlanmanın dinamikleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Göçmen kadınların yaşamış oldukları sosyal dışlanma, işgücü piyasasındaki konumları kurumsal yapılarla ve sosyal çevreleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla incelenmiştir. Bu amaçla Marmaris’te yaşayan ve turizm sektöründe çalışan Rusya, Azerbaycan, Ukrayna, Kırgızistan, Gürcistan, Özbekistan, Türkmenistan, Çeçenistan uyruklu 25 yabancı göçmen kadınla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Sonuç olarak bu kitapta tartışılan göç ve sosyal dışlanma göçmenlerin içinde yaşadıkları ülkelerin göç düzenlemeleri ve o ülkelerde göçmenlerin nasıl algıladıkları gibi dinamikler temelinde şekillenmektedir. Kadın göçmenlerin sosyal dışlanması ise kadınlık konumları ile şekillenirken, göçmenlik statüleri kırılganlıklarını daha da arttırmaktadır. Sosyal dışlanmanın yarattığı olumsuz koşulların giderilmesinin ön koşulu insan haklarının ve göçmenlere belli haklar tanıyan uluslararası sözleşmelerin etkin bir biçimde uygulanmasıdır. Türkiye’de insan hakları

temel alınarak oluşturulacak modern bir göç politikası kitap boyunca tartıştığımız birçok soruna çare olacak ve sayısız göçmenin mağduriyetlerinin giderilmesini sağlayacaktır.